

чої політики комуністичної партії та радянської держави" виступив В.О.Пашенко - ректор Полтавського педінституту, д.істор.н. Серед інших тем, які обговорювалися на конференції - "Православні монастирі як чинники національно-культурної динаміки в Україні" (В.Климов, к. філос.н.), "Сучасна релігійна ситуація на Полтавщині" (В.О.Яременко) та ін.

В багатьох виступах на конференції були виголошені побажання більш активно і конкретно займатися реалізацією комплексних заходів, пов'язаних з підготовкою та відзначенням 2000-ліття Різдва Христового.

Матеріал підготував **В.Климов**

ХРИСТІЯНСТВО В КОНТЕКСТІ ІСТОРІЇ І КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ

28-29 листопада 1997 р. в Києві відбулася перша міжнародна наукова конференція із циклу 4-х міжнародних наукових конференцій "Християнство: історія і сучасність", які заплановані на 1997-2000 рр. Співорганізаторами конференції виступили Національна академія наук України (відділення історії, філософії і права), Державний комітет України у справах релігії, Українська асоціація релігієзнавців, Львівський музей історії релігії. Координатором конференції було Відділення релігієзнавства Інституту філософії ім.Г.Сковороди НАН України. Участь у конференції взяли українські науковці - філософи, історики, релігієзнавці з багатьох міст України, які працюють в різних сферах - академічній науці, освіті, культурі, державних установах, а також зарубіжні вчені з Канади, Польщі, США.

В центрі уваги конференції стояли питання: закономірності релігійного процесу в Україні, особливості поширення християнства на сучасних українських землях, починаючи від IV-VI ст., характер розвитку християнства в посткиївський період, внесок християнства в духовне життя, актуальні проблеми християнських церков в сучасній Україні.

Вступним словом "Україна відзначає 2000-річчя Різдва Христового" відкрив конференцію академік П.Толочко - віце-президент НАН України, який відзначив, що християнство, прийшовши на українські землі більше тисячі років тому, внесло, як державна релігія, докорінні зміни

у всі сфери суспільного життя українського народу, зокрема його культуру, спосіб мислення і діяння. Впродовж всього цього часу Україна формувалася як країна християнської цивілізації. Академік П.Толочко висловив побажання, щоб відзначення ювілею Різдва Христового єднало християн України на основі тих цінностей їх релігії, які не мають якихось конфесійних особливостей і не є територіально окресленими. Віце-президент запросив учасників конференції до широкої і ґрунтовної дискусії, яка б засвідчила багатоплановість наукових інтересів дослідників історії релігії в Україні.

Були заслухані доповіді А.Колодного "Закономірності релігійного процесу в Україні", В.Бондаренка "Християнство в новітній історії України: стан та перспективи", Д.Степовика "Християнство і формування національної самосвідомості українського народу", С.Здіюрука "Національний і космополітичний чинники в українському християнстві", О.Шуби "Ідея єдності церкви в Україні в минулому і сьогодні", П.Яроцького "Українська греко-католицька церква: сучасні проблеми в світлі уроків історії", І.Боровик "Релігійна ситуація в Центральній і Східній Європі після падіння комуністичних режимів", В.Єленського "Проблеми міжконфесійного діалогу в сучасній Україні", О.Реєнта "Війни та революції у християнському світосприйманні" та ін.

Працювали чотири проблемні секції: "Витоки християнства на українських теренах" (головили д.філос.н. Б.Лобовик, д.іст.н. О.Моця), "Християнство в Україні посткиївського періоду" (д.філос.н. П.Яроцький, к.філос.н. С.Головащенко), "Християнство в духовному житті України" (д.філос.н. М.Закович, к.філос.н. Л.Филипович), "Християнство в сучасній Україні" (д.філос.н. П.Саух, к.філос.н. О.Саган). З доповідями і науковими повідомленнями виступили 64 науковці. Конференція прийняла Підсумковий документ, який цитуємо повністю:

"У доповідях і повідомленнях, виголошених на конференції українськими й зарубіжними науковцями, констатувалося:

Християнство з часу його поширення на сучасних українських землях Північного Причорномор'я в IV-VI ст. і особливо з часу його прийняття Володимиром Великим як державної релігії Русі внесло докорінні зміни у всі сфери суспільного життя в регіонах свого поширення, визначило основні напрями духовного розвитку українського народу, розвитку його культури, способу життя. Християнське вчення значною мірою позначилося на своєрідності наукового мислення, формуванні духовного світу багатьох українських мислителів, вчених, митців. Україна як європейська держава тісно пов'язана з християн-

ством, має глибокі християнські корені і впродовж тисячоліття формувалася як країна християнської цивілізації.

Ісус Христос, 2000 ліття від дня Різдва якого відзначатиме весь світ, залишив людям не просто новий Закон чи вчення, а самого себе у формі створеної ним Церкви. Перебіг історичних подій і розвиток культури на українських землях витворили розмаїття у проявах релігійно-церковного життя. Особливість українського християнства полягає у його дуалістичності, амбівалентності, що привело до виникнення і розвитку в Україні двох гілок християнства і їх взаємопереплетіння - Східної і Західної. Так розпорядилася історія, що в Україні паралельно існують одна з найбільших православних церков у світі і найбільша греко-католицька церква. Національні і духовні інтереси України вимагають усвідомлення факту дуалістичної природи цієї християнської спадщини як найціннішого духовного надбання, яке має розвиватися за принципом взаємозбагачення і взаємодоповнення.

Разом з тим міжконфесійні колізії поляризували український народ, стримували процес національної інтеграції і самовизначення, робили його легкою здобиччю різних держав і зарубіжних релігійних центрів. Християнство на українських землях слугувало і засобом соціального й національного гноблення і водночас засобом боротьби проти такого гноблення. Суперечливою виявилася також роль християнства і в духовному житті українства. З, одного боку, його прийняття призвело до втрати значного пласту нашої автохтонної культури, а з іншого, - воно постало в ролі того морального імперативу, який плідно позначився на нашій духовності, характері і змісті мислення.

Парадоксом сьогодення є те, що традиційне для України православ'я переживає гостру кризу. Воно, власне, виключене з процесів національного і духовного відродження, постає подекуди чинником суспільної дестабілізації, навіть регіоналізації України. Самою історією України визначено бути багатонаціональною і багатоконфесійною державою, а близьким за символом віри християнським церквам - православній, греко-католицькій, римо-католицькій - співпрацювати для блага українського народу і його держави. Істотним чинником християнського духовного і соціального служіння в Україні є протестантські церкви, які динамічно розвиваються. Складна історія християнських церков в Україні переконує, що у вирішальні, переломні періоди для долі українського

народу вважалося допустимим і патріотичним рятувати насамперед загальнонародні, національні справи, жертвуючи в чомусь навіть конфесійними пріоритетами і особливостями.

Саме тому глибокого теоретичного осмислення потребує не лише проблема ролі християнства в історії і духовній культурі України, а і його місця в нинішньому духовному відродженні, роль в українському державотворенні і національних процесах. Здійснювані академічними установами дослідження в галузі релігієзнавства в цих умовах набувають фундаментальної та соціальної значимості. Це стосується насамперед широкого кола проблем, пов'язаних як з історією християнства на українських землях, так і з нинішнім станом християнських конфесій.

На часі організація історіософських, політологічних, психологічних, культурологічних досліджень. На особливу увагу заслуговує вивчення самотності християнства на українських землях в перші сім століть його розвитку, українського східного обряду як єднаючого чинника в Україні православ'я і греко-католицизму, розвитку автокефального процесу в Україні, ролі християнства в національно-визвольних рухах українства, місця його в українській культурі. Водночас актуальними для дослідження є релігійні процеси в нинішній Україні, зокрема, роль релігійного чинника в етносоціальних і політичних процесах, проблеми свободи совісті та свободи релігії, опрацювання моделі толерантизації конфесійних відносин.

На порозі другого і третього тисячоліття в усій історично-доленосній значущості постає питання про роль і місце України, українського християнства, українських церков у християнській Європі, маючи на увазі і геополітичне, і конфесійне положення України між Сходом і Заходом. Без усвідомлення всіма українськими християнськими церквами міжконфесійної толерантності і екуменічної перспективи як чинника консолідації українського суспільства, без енергійних зрушень у бік діалогу, без рішучого мараторію на конфронтацію українське християнство не посяде належного йому конструктивного місця в суспільно-політичному процесі, не виконає своєї ролі в духовному та моральному відродженні. Про це свідчать уроки нашої історії - і державної, і церковної".

Матеріал підготував **П.Яроцький**